णीं फजिती होते. कारण त्या ठिकाणच्या चाली रीती त्या मनुष्यास माहित नस-
तात. म्हणून प्रत्येक मनुष्यानें अवश्य देशाटन केलें पाहिजे. देशाटन करणाऱ्या
मनुष्याला पुष्कळ माहिति पाहिजे हें खरें आहे. कारण एखादा बिन माहितीचा
मनुष्य असला आणि त्याला एका देशाला जायचें असलें तर त्याला माहिती
ती नसल्यामुळें तो मनुष्य भलत्याच देशाला जातो म्हणून प्रत्येक मनुष्याला देशा-
टन करण्यास पुष्कळ माहिती पाहिजे. अगोदर देशाटन करणाऱ्या मनुष्याची सर्व ठि-
काणीं ओळख असावी लागते आतां प्रत्येक देशांत कांहीं ओळख नसते म्हणून
त्या मनुष्यानें फार सावधगिरीनें वागलें पाहिजे कारण कोठले लोक कसे अस-
तात याचा कांहीं नेम नाहीं सर्वच लोक कांहीं चांगले नसतात म्हणून देशाटन
करणाऱ्या मनुष्यानें अत्यंत सावधगिरीनें वागलें पाहिजे. तसेंच त्या मनुष्याजव-
ळ द्रव्यही पुष्कळ असावें एखाद्या अनोळखी देशांत द्रव्य आपल्या फार उप-
योगी पडतें. म्हणून त्या मनुष्याजवळ मुख्य द्रव्यसंचय बराच पाहिजे आत-
तां देशाटन करणारा मनुष्य लोकांची मनें सहज वळवितो. आतां लोकांची
प्रवृत्ती चहाकडे आहे परंतु परदेशांत जाऊन चहाचे कारखाने बघून आ-
लेला मनुष्य जेव्हां चहाला व सासरेला रक्ताचा हात लावितात असें सांगतो ते-
व्हां लोकांना खरें वाटतें याचें कारण त्या मनुष्यानें चांगल्या रीतीनें देशाटन
केलें असतें. म्हणून प्रत्येक मनुष्यानें देशाटन अवश्य करावें देशाटन
केल्यानें त्या मनुष्याची बुद्धी व्यापक होते अर्थात असा सर्वज्ञ असले-
ला मनुष्य सर्वांना प्रिय असतो. त्या त्या देशांतील विद्या ज्या असतील
त्या सर्वांची माहिती देशाटन करणाऱ्या मनुष्यास असते म्हणून प्रत्येक म-
नुष्यानें देशाटन केलें पाहिजे. असो प्रत्येक मनुष्यानें अवश्य देशाटन
करावें म्हणजे त्याला सर्व लोक मानतात. व त्याची व मोठमोठ्या विद्वान लो-
कांची गांठ पडते. व त्याला राजदरबारींही मान मिळतो व त्या मनुष्यास स-
र्वांची प्रीती राहून त्याला सुख मिळतें असो. म्हणून प्रत्येकानें देशाटन केलें
पाहिजे. मोठमोठे इतिहासप्रसिद्ध देश पाहाण्यास मिळाल्यानें त्या मनुष्याच्या
मनावर परिणाम होतो असो. सदैव माझ्या हातून देशाटन घडो अशी
ईश्वराजवळ प्रार्थना करून मी हा निबंध पुरा करितो.

दत्तात्रय धुंडिराज कवीश्वर.

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः॥

विषयः- देशाटन अर्थ. त्यापासून फायदे उपसंहार.

[illegible] केल्यानें देशाटन पंडित मैत्री सभेंत संचार,, याप्रमाणें एका कवीनें म्हटलें आहे देशाटन म्हणजे देशामध्यें फिरणें. याप्रमाणें देशाटन केल्यानें पुष्कळ फायदे आहेत नुसते देशाटन केल्यास त्यापासून फायदे होणार नाहींत. कारण नुसतें देशांत फिरलें तेथील लोकांचे रिवाज तेथील व्यापार इत्यादि गोष्टीकडे लक्ष्यच दिलें नाहीं तर असे देशाटन केल्यानें फायदे केव्हांहीहोणार नाहींत. तेव्हां असें न करतां जो मनुष्य ज्यादेशांत गेला असेल त्यानें त्या देशांत जाऊन तेथील चालीरीती इत्यादेशाचें कोणकोणत्या देशाशीं दळणवळण आहे इत्यादि गोष्टींचा चांगला शोध करावा असें केलें असतां मनुष्यास ज्ञानप्राप्त होतें व त्याला व्यवहारामध्यें चांगलें वागतां येतें व तो कोठेंही गेला तरी [illegible]त नाहीं. व त्याला लोकांमध्येंही मान मिळतो आपण असें पहा कीं एखादा गप्पीखोर मनुष्य देशाटन करत असलेला असला कीं त्याला लोक सहज विचारितात कीं अमकी गाडी केव्हां सुटते अमकी केव्हां येते असें लोकांनीं विचारलें म्हणजे तो सांगतो कीं ३ ही गाडी ११॥ वाजतां सुटते पुढें त्या गाडीला जायचें असल्यास ही गाडी चांगली आहे. इत्यादि गोष्टी तो सांगतो परंतु त्या मनुष्यानें कांहीं फार देशाटन केलेलें नसतें परंतु जेवढा तो मनुष्य फिरला असेल तेवढ्या भागाचें त्या मनुष्याला ज्ञान असतें बाकी त्या भागाचें ज्ञान नसतें परंतु लोक त्याला म्हणतात कीं, हा मनुष्य फिरलेला आहे. याला आपण आणखी कांहीं तरी माहिती विचारूं असें म्हणून ते लोक त्या मनुष्याला विचारण्यास जातात परंतु त्याचेही मात्र तो मनुष्य बोलत नाहीं कारण तो जास्ती फिरला नसल्या कारणानें त्याला प्रश्नांचें उत्तर देतां येत नाहीं याचें कारण देशाटन जास्ती नाहीं हेंच तेव्हां मनुष्यानें असें न करितां देशाटन करावें म्हणजे त्याला सुखप्राप्ती होईल. देशाटन केल्यानें मोठमोठ्या विद्वान लोकांशीं आपलें सख्य होतें व त्यांच्याशीं सख्य झाल्यामुळें राजाच्या सभेंत त्या मनुष्याचा प्रवेश होतो. " यस्तु संचरते देशान् यस्तु सेवेत पंडितान् तस्य विस्तारिता बुद्धिस्तैलबिंदुरिवांभसि,, जो देशामध्यें संचार करितो आणि जो पंडितांची सेवा करितो त्याची बुद्धि विस्तारित होते. कशाप्रमाणें तर एखादा तेलाचा थेंब पाण्यावर पडला असतां तो ज्याप्रमाणें पसरतो त्याप्रमाणें देशाटन करणाऱ्या मनुष्याची बुद्धी प्रसृत होते आणि एखादा तुपाचा थेंब जर पाण्यावर पडला तर तो कांप्रसृत न होतां आकुंचितच होतो त्याप्रमाणें देशाटन न करणाऱ्या मनुष्याची बुद्धी विस्तृत न होतां आकुंचित होते म्हणून सर्वांनीं अवश्य देशाटन करावें.

देशाटन हे मनुष्यास अत्यंत अवश्य आहे आपण असें पहा कीं एखादा [illegible]टन न करणारा मनुष्य परदेशामध्यें गेला असतां त्याची सर्व ठिका-